

RECEPT ZA ČILO STAROST

»Že takrat sem začel spoznavati alpsko cvetje. Toda v vseh teh letih, kar sem se potepal po gorah, sem le enkrat v Zgornji Krmi naletel zunaj poti na redke cvetove triglavskega čevljca. Poznam pa veliko drugih rož, ki jih nabiram in iz njih pripravljam — tudi ob pomoči zeliščarja iz Dekanov — različne pripravke v obliki kapljic in mazil. Verjamem v nedojemljivo moč narave in učinkovanje zdravilnih rož. Lanska suša se je poznala tudi pri beri zdravilnih rož v visokogorju. Upam, da bo letos drugače,«

pravi Stanko, ki prav nič ne kaže, da je stopil že v 90. leto.

Nekateri so ga letos spraševali za recept za to čilo starost. Nasmejan jim je odgovarjal, da vsak posameznik ve za recept, toda le malo jih je, ki ga znajo uresničiti v praksi. Stanko trdi, da je skrivnost v zdravem, brezstresnem načinu življenja.

Stanko ta čas pričakuje vrnitev lastoviških družin. Že zdaj pa na loj, ki ga ima obešenega na vrtu, sedajo detli, ščinkovci, siničke in še druge ptice. Tudi te se pri Vahtarju v Sp. Gorjah očitno dobro počutijo.

POSEBNO SVIZCI SE BOJIJO ČLOVEKOVIH ŠTIRINOŽNIH SPREMLJEVALCEV

V GORAH PSE NA VRVICE!

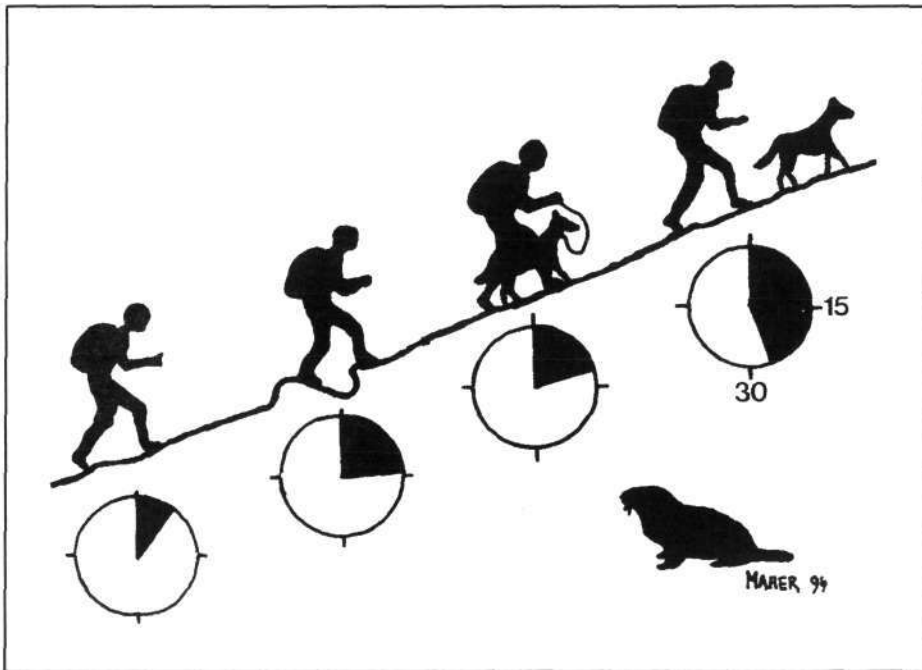
IGOR MAHER

Kot so pokazale najnovejše raziskave, povzročajo spuščeni psi največje vznemirjenje med gorskimi živalmi. Trije švicarski raziskovalci z Univerze v Baslu so v Bernskih Alpah opazovali kolonijo skoraj tisoč svizcev ter ugotavljali, kako nanje vpliva različno vedenje izletnikov. Pri opazovanju so razlikovali izletnike, ki so ostali na poti, take, ki so pot zapustili, in še

Čas (v minutah), ki ga svizci v povprečju preživijo v podzemnih rovih ob različnih oblikah vznemirjanja: hoja zunaj poti, hoja preko vhodov v rove, hoja s psom na vrvi, hoja s spuščnim psom (po podatkih Maininija s sodelavci, 1993)

posebej take, ki so hodili neposredno prek vhodov v podzemne rove. Posebni kategoriji sta bili izletniki s psi na vrvi ali spuščeni.

Alpski svizci, ki so do zadnje ledene dobe že živeli pri nas, nato izumrli, po zadnji vojni pa bili ponovno naseljeni iz Centralnih Alp, naseljujejo negozdna, najraje sončna pobočja z obilo prsti, v katero kopljejo globoke rove. V njih preživijo dolgo gorsko zimo, zato morajo preko kratkega poletja nabrati dovolj rastlinske hrane, da si ustvarijo zadostne zaloge telesne maščobe za dolgo zimsko spanje in spomladansko parjenje. Vsako vznemirjenje prekine zanje tako po-

Prijazne svizce je mogoče pri nas srečevati med drugim ob poti z Velega polja po Velski dolini do Tržaške kočice na Dolici

membno pašo in povzroči umik v podzemne rove, ki ga spremlja rezek opozorilni pisk. Vzrok temu so lahko naravni sovražniki (orel, lisica) ali pa človek. Ker je turistični obisk gora vse množičnejši, se večja nevarnost ogrožanja teh živali.

Dolgo časa je veljalo, da so svizci zelo prilagodljivi in jih prisotnost turistov ne moti. Švicarske raziskave pa so pokazale, da tako prepričanje ni popolno. Veliko je namreč odvisno od vedenja turistov oziroma obiskovalcev gora.

Izletniki na poti so le redko vznemirili svizce in jih prisilili v umik v rove, kar kaže na sposobnost prilagoditve na takšno stalno motnjo. Drugače pa je pri drugih kategorijah izletnikov.

Najbolj so jih vznemirili izletniki, ki so hodili preko vhodov in izletniki s spuščeni psi. Ob prisotnosti psov so v povprečju reagirali na motnjo (dvig glave in opazovanje vsiljivca) že na oddaljenosti okoli 120 metrov, pri izletnikih zunaj poti je ta razdalja znašala dobrih 60 metrov, pri tistih, ki so ostali na poti, pa manj kot 40 metrov. Tudi opozorilne piske so zabeležili večinoma le ob prisotnosti psov. Zaradi psov so svizci tudi najdlje ostali v rovih (neredko več kot pol ure) in s tem za najdlje prekinili zanje tako pomembno nabiranje zaloga na paši.

Očitno je, da so se svizci sposobni prilagoditi na predvidljivo vedenje izletnikov, kot je tisto na poteh. Iz izkušenj vedo, da jim pri tem ne grozi nobena nevarnost, zato jih pogosto lahko opazujemo, ko se pasejo tik ob poti, daleč od svojih rogov. Če pa izletniki te poti zapustijo in jih pri tem spremlja celo spuščeni pes, se svizci takoj odzovejo z umikom, saj ne morejo predvideti vedenja vsiljivcev, še posebno spuščeni psov, ki jih spominjajo na lisice.

Primerjava z opazovanji v manj obiskanih predelih (Švicarji so raziskavo izvedli v turistično močno obiskanem območju z gosto mrežo poti v bližini sedežnice) pokaže, da so tam odzivi na motnjo še veliko večji in da je sposobnost prilagoditve omejena na stalne vzorce vedenja. Vsaka hoja zunaj stalnih poti torej lahko ogroža obstoj teh prikupnih živali, pa verjetno tudi drugih vrst, ki še niso tako podrobno raziskane. Pomislimo nanje, ko se bomo odpravili na izlet v naravo, in jim dajmo prednost pred zadovoljevanjem naših rekreacijskih užitkov! Poleg omejevanja svobode gibanja ljudi bodo očitno le-te še bolj potrebni psi, ki nas spremljajo na poteh po zavarovanih gorskih predelih.

RAZISKOVALNI PROJEKT »EKOLOGIJA IN VARSTVO RJAVEGA MEDVEDA«

MEDVED V DOLINAH IN PLANINAH

Avstrijci so nadvse ponosni, da jim je uspelo v njihovem delu Alp kot največjo divjo žival spet naseliti rjavega medveda, ki je tam izumrl že pred davnimi časi. Švicarji se karseda trudijo, da bi v svoj del Alp spet dobili tega rjavega orjaka. Sedanji čas je menda kar pravi za akcijo, v kateri hočejo alpske države med gorske vrhove in predvsem pod nje spet naseliti nekdanjega prebivalca medveda: številni brundači se zaradi vojne selijo z Balkana proti severu in zahodu, nekaj jih je celo že zašlo na slovensko avtomobilsko cesto in so jih povozili, nekateri so trn v peti slovenskim kmetom, ki jim uničujejo prideleke.

V Avstriji imajo medvedi mir zato, ker je država, ki je medveda zaščitila, pripravljena tudi povrniti vso škodo, ki jo povzroča na posevkih in na

planinah. Če bi bilo tako tudi pri nas, bi medveda nihče ne preganjal. Toda ker se je dogajalo, da je žival povzročila veliko škodo, ki je ni hotel nihče poravnati, so mu ponekod napovedali vojno. Uradno je pri nas v Sloveniji rjavi medved sicer popolnoma zaščiten, neuradno pa bi ga marsikje hoteli odgnati iz dežele. Lovska zveza Slovenije se je letos lotila raziskovalne naloge »Ekologija in varstvo rjavega medveda v Sloveniji«, v ta projekt pa so se vključili številni sponzorji. Vodja projekta **prof. dr. Miha Adamič** nam je o tem poslal naslednjo informacijo:

Slovenija predstavlja severozahodni rob strnjene dinarsko-balkanskega areala rjavega medveda. Istočasno je to tudi zahodni rob srednjeevropske razširjenosti te vrste in edino vital-